

EN FÄLLNING, SEX FRIANDEN PÅ ÅRETS SISTA MÖTE

Vid Granskningsnämndens sista möte för i år prövades sju SVT-ärenden. Rapport fälldes för att inte tagit tillräcklig hänsyn till mediets genomslagskraft i ett inslag om stridande svenskar i Syrien, granskningsnämnden var bland annat kritisk till att inslaget innehöll en uppmaning till terrorbrott. Övriga ärenden friades, i två fall med kritik.

INSLAG OM STRIDANDE SVENSKAR I SYRIEN VAR FÖR OKRITISKT

FÄLLT: Rapport, 2017-06-13, SVT1, kl 19.30, inslag om svenskar som strider i Syrien; fråga om opartiskhet och mediets genomslagskraft. Dnr. 17/01636.

Inslaget handlade om svenskar som befann sig i Syrien för att strida med eller mot terrororganisationen IS. I inslaget berättade reportern om en svensk IS-jihadist som befann sig i Raqqa, terrorgruppens då starkaste fäste. Ett inspelat meddelande som IS-jihadisten delat på nätet spelades upp och man visade också i grafik hur mannen uppmanat till terrorattentat i Sverige. Vidare intervjuades en annan svensk man, som stred mot IS i Syrien för den kurdiska milisen YPG. Det framkom att de två männen hade kontakt med varandra, men utan förklaring varför. Dessutom intervjuades en svensk terrorforskare som förklarade vad den pågående offensiven mot Raqqa betydde för terrorhotet mot Europa.

Anmälaren var kritisk till att en svensk is-krigare fick *"framföra sitt budskap och samtidigt uppmana till terrorattack i Sverige"* och ansåg att SVT på så sätt hjälpte terrorister att värva ungdomar till kriget i Syrien.

SVT skrev i sitt yttrande att utgångspunkten för inslaget var ett kritiskt förhållningssätt till terrorgruppen IS och att IS-jihadistens meddelande balanserades med av intervjuerna med YPG-soldaten och terrorforskaren. Meddelandet där den svenske IS-jihadisten uppmanade till terrorbrott i Sverige var ett konkret exempel på hur jihadisternas retorik såg ut på nätet och gav tittarna en bild av hur deras försök att rekrytera svenskar gick till. Syftet med inslaget var att ge en större kunskap kring hur kriget mellan terrororganisationen IS och en USA-stödd allians påverkade svenskar både på plats i Syrien och i Europa och att visa hur svenska IS-jihadister spred sin terrorpropaganda.

Granskningsnämnden ansåg att SVT inte tagit tillräcklig hänsyn till televisionens särskilda genomslagskraft. Inslaget innehöll *"en helt okritisk, i vissa avseenden nästan lättsam, skildring"* av hur de medverkande stred på olika sidor i Syrien. Man visade meddelanden som innehöll uppmaning till terrorbrott. Att den medverkande terrorexperten till viss del satte uppmaningen i en större kontext ändrade inte bedömningen. Inslaget fälldes således.

HOLLÄNSK DOKUMENTÄR OM SOL- OCH VINDKRAFT FRIADES

FRIAT: Dokument utifrån: Det våras för solen, 2017-01-29, SVT2, kl. 22.00, program om sol- och vindkraft; fråga om opartiskhet och saklighet. Dnr. 17/00372, 1694.

Programmet var en holländsk dokumentärfilm om ökade investeringar och sjunkande kostnader inom sol- och vindkraft. Filmen inleddes med ett reportage från januari 2016 och det årliga mötet om framtidens energi, "World Future Energy Summit" i Abu Dhabi. Här var det stora samtalsämnet att kostnaden för el från en ny solcellsanläggning sjunkit så långt ner som under sex USA-cent per kWh. Det innebar att solel från anläggningen var billigare än el som produceras med regionens egen naturgas

- vilket betraktades som en sensation på mässan. I programmet intervjuades företrädare för några av de olje- och naturgasrika gulfstaterna. Tre ledande finansanalytiker på området förnybar energi medverkade återkommande i filmen. Senare följde ett reportage från Kina, där regimen satsat stort på förnybar energi under de senaste åren. I slutet av programmet visades exempel på hur man på några håll försökte utveckla nya metoder för att lösa den stora problematiken med sol- och vindenergi – hur den ska kunna lagras och användas också när solen inte lyser eller när det är vindstilla. Ett av exemplen var från staden Utrecht och det andra från ön El Hierro.

SVT:s sändning av filmen har anmälts av två personer. De har uppfattat det som att filmen generellt sett påstår att sol- och vindkraft produceras till en lägre kostnad än el producerad av gas och olja. De anser att programmet är starkt propagandistiskt och borde "i direkt anslutning till sändningen ha balanserats av att andra åsikter hade fått möjlighet att komma fram". En anmälare har bifogat flera långa skrivelser om sin syn på klimatkrisen och anser att programmet helt bortser från de subventioner som satsats på vind- och solkraft, inte minst i Kina. Han menar att uppgiften om att solel från anläggningen i Dubai blivit billigare än el från naturgas och olja baserar sig på en felberäkning som man kan rätta med hjälp av "lågstadie matte". Samma anmälare påpekar också att den metod som använts för energilagring på El Hierro är "den dyraste form av energilagring man kan tänka sig."

SVT förtydligade i sitt yttrande att uppgiften om att el från solenergi för första gången blivit billigare att producera än el från olja baserade sig på en specifik solenergianläggning.

Nämnden konstaterade att SVT visserligen inte visat grund för beräkningen, men ansåg ändå inte att det sett till framställningen i sin helhet medförde att programmet stred mot kravet på saklighet. Inget annat som anmälarna anfört ledde heller till att nämnden ansåg att programmet stred mot kraven på opartiskhet och saklighet.

ENSIDIG DOKUMENTÄR FRIAS TACK VARE INRAMNING

FRIAT: *Agenda* och *Dokument utifrån: Ett rop från Syrien*, 2017-03-26, SVT2, kl 22.00, sändningar om inbördeskriget i Syrien; fråga om opartiskhet och saklighet. Dnr. 17/00934.

Dokument utifrån: Ett rop från Syrien handlade om kriget i Syrien och beskrev händelseutvecklingen kronologiskt från 2011 till 2016. Innehållet bestod av intervjuer och dokumentära bilder från olika händelser och vardagslivet i Syrien. De intervjuade var aktivister och lokalbefolkning, många var barn och unga. Dokumentären föregicks av ett inslag i *Agenda* där dokumentärfilmaren Jevgenij Afinejevski intervjuades om varför och hur han gjort filmen. Efter dokumentären sändes en intervju med en professor i islamologi, som kommenterade filmen och beskrev ytterligare perspektiv på kriget i Syrien.

Ett rop från Syrien och dess inramning i *Agenda* anmäldes i huvudsak för att vara ensidig och innehålla felaktiga faktauppgifter.

SVT skrev i sitt yttrande att infallsvinkeln i *Ett rop från Syrien* var vanliga människors och aktiviteters upplevelser av kriget. Vinkeln redovisades tydligt i såväl filmens inledning som *Agendas* inramning. I filmen intervjuades närmare ett 50-tal personer om sina upplevelser av kriget. I vissa fall innehöll dessa vittnesmål uppgifter som SVT inte hade kunnat belägga. Beskrivningen av en pågående konflikt som kriget i Syrien kan dock i princip aldrig vara exakt eftersom tillgången till oberoende källor är begränsad. Detta framgick av den intervju med en islamologiprofessor som sändes i direkt anslutning till dokumentären. Syftet med inramningen var bland annat just att balansera och nyansera uppgifter som framkom i dokumentären.

Granskningsnämnden konstaterade att dokumentären var klart ensidig, men att utgångspunkten tydligt framgick av Agendas inramning. Där ställde programledaren också flera kritiska frågor till både dokumentärfilmaren och islamologiprofessorn. De sakuppgifter som anmälarna kritiserat uttalades av tillfälliga medverkande för vilka kravet på saklighet ställs lägre än på företrädare för SVT. Sammanfattningsvis stred sändningarna inte mot kraven på opartiskhet och saklighet.

FÖRENKLAT MEN KORREKT OM BETESMARKER

FRIAT: Rapport, 2017-05-02, SVT1, kl 19.30, inslag om naturbetesmarker; fråga om opartiskhet och saklighet. Dnr. 17/01259.

Inslaget handlade om naturbetesmarker som växer igen som en följd av att vi har allt färre betesdjur i Sverige. En företrädare för Världsnaturfonden och en lantbrukare intervjuades i inslaget. Lantbrukaren sade bland annat att naturbetesmarkerna växer igen för att *"vi har för få kor i Sverige"*. På reporterns fråga om att kor pekas ut som miljöbovar och att vi uppmanas att äta mindre kött för att rädda klimatet svarade lantbrukaren: *"Ja men det där tycker jag är himla skitsnack. För om man tittar på hur mycket djuren i världen släpper ut är det fem procent och de fossila bränslena släpper ut 75 procent. Så det säger sig själv att fokus ligger på lite fel."*

Programmet anmälades av tre personer som ansåg att lantbrukaren kom med felaktiga uppgifter och att inslaget gav en *"missvisande bild av vad den svenska djurhållningen har för effekt på miljön och på våra öppna landskap"*.

I yttrandet hänvisade SVT till rapporter från Jordbruksverket och Naturvårdsverket där svensk kött- och mjölkproduktion lyfts fram som en förutsättning för att våra naturbetesmarker ska bevaras. SVT skrev också att den intervjuade lantbrukaren var en tillfälligt medverkande på vilken kraven på opartiskhet och saklighet enligt praxis är lägre.

Granskningsnämnden ansåg att framställningen i inslaget var en förenklad beskrivning av varför naturbetesmarker växer igen, men att SVT i sitt yttrande visat tillräcklig grund för de sakuppgifter som anmälarna kritiserat.

INSLAG OM "STOCKHOLMSHYRA" FRIADE MEN KORTARE VERSION KRITISERAD

FRIAT med kritik: SVT Nyheter Stockholm, 2017-02-20, SVT1, kl 18.30 och 19.55 samt SVT2 kl 21.45, inslag om hyressättning; fråga om opartiskhet och saklighet. Dnr. 17/00621.

Inslagen handlade om en överenskommelse mellan Hyresgästföreningen region Stockholm och tre kommunala bostadsbolag. Påannonsen löd: *"Ja det kan bli dyrare att bo i hyresrätt på attraktiva adresser i Stockholm. Hyresgästföreningar har kommit överens med Stockholm stads kommunala bostadsbolag om att införa så kallad Stockholmshyra."* Reportern sa sedan bland annat att fler parametrar kommer vägas in när hyran på en lägenhet bedöms. Ordföranden för Hyresgästföreningen region Stockholm intervjuades. Reportern sa sedan att det inte var klart exakt hur hyressättningen ska ske eller vilka konsekvenser det kan få för hyresgästerna. Tre personer på gatan i Stockholm intervjuades också. Inslagen kl. 19.55 och 21.45 var kortare versioner av det inslag som sändes kl. 18.30 och i de kortare versionerna sas inte att det inte var klart hur hyressättningen ska ske.

En anmälare var kritisk mot inslaget på flera punkter: Rapporteringen var inte allsidig. I inslaget sades att det kan bli dyrare att bo på attraktiva adresser i Stockholm trots att saklig grund för detta påstående saknas. Det sas i inslagen att man idag betalar en klumpsumma i hyra, trots att det inte finns grund för påståendet. Anmälaren var också kritisk till att en fråga till en av personerna på gatan löd: *"Höja hyran"*

på attraktiva lägen och sänka på mindre attraktiva lägen, vad tänker du om det?". Denna fråga finns inte ens på dagordningen och frågan ledde sannolikt till att folk tror att detta är på gång.

SVT skrev i sitt yttrande bland annat följande. När det gällde uttalandet att "Idag betalar man en klumpsumma för en lägenhet" så uttalade sig regionsordföranden i egenskap av att vara en av parterna som hade undertecknat överenskommelsen. Han är en extern medverkande för vilka kravet på saklighet, enligt granskningsnämndens praxis, är lägre. När det gäller frågan "Höja hyran på attraktiva lägen och sänka på mindre attraktiva lägen, vad tänker du om det?" som ställdes till en av de intervjuade stockholmarna var syftet att peka på den relativa skillnaden. SVT medger att ordvalet "sänka" var olyckligt och beklagar detta. Samtidigt, anser SVT, att den bristen inte var avgörande för inslagets saklighet i stort.

Granskningsnämnden skriver i sitt beslut att ordföranden för Hyresgästföreningen i region Stockholm var en så kallat tillfälligt medverkande för vilken kraven på opartiskhet och saklighet kan ställas lägre än på företrädare för programföretaget. Hans uttalanden medför inte att inslagen strider mot kraven på opartiskhet och saklighet. Nämnden anser att det genom reporterns fråga "Höja hyran på attraktiva lägen och sänka på mindre attraktiva lägen, vad tänker du om det?" framstod som att överenskommelsen kan komma att medföra sänkta hyror för vissa hyresrätter. SVT har i sitt yttrande inte visat grund för detta. I inslaget kl. 18.30 framgick att det inte var klart hur hyressättningen skulle komma att ske och att frågan inte var förhandlad. I inslaget kl. 19.55 och 21.45 framkom dock inte dessa uppgifter och de båda inslagen brister därför i förhållande till kravet på saklighet. Mot bakgrund av vad SVT anfört om att syftet med frågan var att peka på den relativa skillnaden hyror emellan som överenskommelsen kan komma att innebära anser nämnden att bristen inte var så allvarlig att den medför att inslagen strider mot kravet på saklighet i denna del.

INSLAG OM KOMMUNALRÅD FRIAT

FRIAT: SVT Nyheter Skåne, 2017-03-23, SVT1, kl 18.30, inslag om ett kommunalråd; fråga om opartiskhet och saklighet. Dnr. 17/00925.

Inslaget handlade om att ett kommunalråd, A, äger en miljöfarlig fastighet. Inledningsvis i inslaget visades en skylt med bland annat texten "Kommunalråd i blåsväder" samtidigt som nyhetspresentatören sa följande: "Sverigedemokraternas kommunalråd i Hässleholm, A, äger en miljöfarlig industrifastighet i Hästveda. I gjuteriet bedrev A och två andra sverigedemokrater ett åkeri vars konkurs fortfarande utreds av åklagare. Och flera personer är folkbokförda på adressen, i strid med bygglovet". I inslaget intervjuades miljöchefen för Hässleholm kommun och en ombudsman för Transportarbetarförbundet. Inslaget avslutades med att reportern sa följande: "A vägrar ställa upp på en intervju men skriver i ett mejl att han inte känner till att nån bor på fastigheten och att det måste ha varit hans hyresgäster som haft sin personal där. Men chaufförer i det konkursade åkeriet säger att namn på brevlådorna stämmer med personer som jobbade åt A 2013."

Anmälaren anför i huvudsak att det i inslaget felaktigt framstod som att A varit delaktig i en smutsig skandalkonkurs och andra oegentligheter.

SVT skrev i sitt yttrande att det i inslaget framgick tydligt att A sålde sina aktier före den efterföljande konkursen. SVT skrev vidare bland annat att miljöchefen sa i inslaget att ägaren måste ta hand om de förorenade massor som ligger i de rivningsfärdiga byggnaderna på fastigheten. I länsstyrelsens inventering av förorenade områden från 2005 har gjuteriet i Hästveda bedömts som klass 2 på en fyrgradig skala. Miljökontoret i Hässleholm har sedan graderat industritomten till klass 3. Riskklass 1 betyder att riskerna för människa och miljö bedöms som mycket stora medan riskklass 4 betyder att riskerna bedöms som små.

Granskningsnämnden skriver i sitt beslut att det i inslaget framgick att A sålt sina andelar innan hans tidigare åkeri gick i konkurs. Nämnden anser inte att det i inslaget uppgavs att A:s anställda bor på fastigheten utan att det tydligt framgick att det rörde sig om personer folkbokförda på adressen och att det var chaufförer från det konkursade åkeriet som uppgett att namnen på brevlådena överensstämmer med A:s före detta anställda. Nämnden konstaterar också att A:s ståndpunkt i frågan redovisades. Nämnden anser därtill att SVT visat grund för den av anmälaren kritiserade uppgiften om att A äger en fastighet som är miljöfarlig. Inslaget strider mot denna bakgrund inte mot kraven på opartiskhet och saklighet.

UPPDRAG GRANSKNING FRIADES MED KRITIK

FRIAT med kritik: *Uppdrag granskning*, 2016-11-02, SVT1, kl. 20.00, program om hur Göteborgs kommun slutit avtal med ett privat företag som tillhandahållit boenden för ensamkommande barn och unga; fråga om opartiskhet och saklighet. Dnr. 17/00398.

Det aktuella avsnittet av Uppdrag granskning handlade om hur kommuner slutit avtal med privata bolag som driver boende för ensamkommande barn och unga. I programmet beskrevs hur det stora antalet asylsökande som kom till Sverige hösten 2015 hade gjort att marknaden för privata boenden växte snabbt. När behovet av boenden minskade hade flera av landets kommuner långa och kostsamma avtal med privata aktörer.

En stor del av programmet handlade om de kommunala tjänstemän i Göteborg som undertecknat avtal med ett specifikt, namngivet företag. I programmet sades att Göteborgs avtal med det aktuella företaget var värda uppemot 140 miljoner. Värdet var hypotetiskt beräknat utifrån tillgängliga uppgifter, eftersom det slutgiltiga värdet skulle bero på behovet av boenden under hela avtalsperioden. Den tjänsteman som varit ansvarig för avtalen hade, kort efter senaste avtalstecknandet, sagt upp sig från kommunen och gått vidare till en tjänst på det aktuella bolaget.

Programmet anmälades av den dåvarande vd:n för det företag som förekom i reportaget. Sammanfattningsvis menade hen att det gavs en felaktig bild av de tecknade avtalens värde och av den rekryteringsprocess som lett till att en av Göteborgs kommuns tjänstemän anställdes på företaget. Anmälaren ansåg också att företaget inte fått tillräckliga möjligheter att bemöta kritiken.

SVT skrev i sitt yttrande att avtalsvärdena, som räknades ut på samma sätt för alla redovisade avtal, var hypotetiska och att man för jämförelsen skulle fokuserat på de variabler som påverkade värdet mest. Man hade tydligt redovisat under vilka förutsättningar som beräkningarna gjorts. Vidare redovisade SVT en tidslinje där det framgick att avtalstecknandet och rekryteringsprocessen, som slutade med att den avtalsansvarige på Göteborgs kommun anställdes på det aktuella företaget, hade skett parallellt.

Granskningsnämnden ansåg att programmet låg väl i linje med SVT:s granskningsskyldighet. Kritiken i programmet avsåg Göteborgs kommun och den jävsproblematik och intressekonflikt som skildrades. Det som anmälaren anfört angående opartiskhet innebar därför inte att programmet stred mot bestämmelsen. Mot bakgrund av det som framkommit i SVT:s yttrande ansåg nämnden också att framställningen av den aktuella rekryteringsprocessen var saklig.

Angående avtalens värde konstaterade granskningsnämnden att det framgick av programmet att kommunens reviderade avtal med det aktuella företaget inneburit färre platser men en längre avtalsperiod och att avtalet, trots färre platser, blivit värt mer. Däremot framgick det inte att det

reviderade avtalet även innebar en förändring från transitboende till platser för asylboende, och att Göteborgs kommun i och med det inte längre behövde betala för tomma platser. Detta var en brist i förhållande till kravet på saklighet. Eftersom det framgick i programmet att beräkningen av avtalets värde var ett hypotetiskt resonemang ansågs dock bristen inte vara så allvarlig att programmet fälldes.

Informationsbrev från SVT Programetik, Sveriges Television, 105 10 Stockholm

E-post: programetik@svt.se, Tel: 08-784 56 78

Om du fått detta infobrev står du även på e-postlistan för nästa.

Nya SVT-prenumeranter kan anmäla sig till programetik@svt.se!